

KURATOR SĄDOWY

1. Informacje ogólne

Kurator sądowy jest funkcjonariuszem publicznym pełniącym swoje obowiązki w zakładach zamkniętych (zakładach karnych, placówkach opiekuńczo-wychowawczych i leczniczo-rehabilitacyjnych) oraz w miejscach zamieszkania osób, wobec których toczy się postępowanie karne (podopiecznych). Kuratorzy sądowi działają na zasadzie współpracy w zespole kuratorskiej służby sądowej, a ich zadania zawodowe mają charakter wychowawczy i resocjalizacyjny. Zakres obowiązków określony jest przez prawo (Kodeks karny, ustawa o kuratorach sądowych).

Ze względu na zakres działań kuratorów sądowych można podzielić na zawodowych i społecznych (pracujących społecznie). W przypadku tych drugich mamy do czynienia z mniej restrykcyjnymi wymaganiami dotyczącymi wykształcenia (wystarczy wykształcenie średnie). Natomiast w przypadku kuratora zawodowego wymagane jest wykształcenie kierunkowe wyższe – pedagogika, psychologia, socjologia, prawo lub studia podyplomowe. Aby zostać zawodowym kuratorem sądowym, należy zdać egzamin kuratorski poprzedzony aplikacją.

Do obowiązków kuratora sądowego należy dozór nad osobą, wobec której zastosowano kary ograniczenia wolności bądź warunkowo umorzono postępowanie karne. Kurator kontroluje jej zachowanie i wypełnianie obowiązków warunkujące umorzenie postępowania. Nadzoruje też wykonywanie prac użytecznych społecznie, będących zamiennikiem kary grzywny. W zależności od sytuacji kurator może złożyć wniosek o zwolnienie od nałożonych obowiązków bądź ich ograniczenie lub rozszerzenie. Prowadzi wywiady środowiskowe, dotyczące funkcjonowania podopiecznych, obejmujące: wizyty w miejscu zamieszkania bądź w zakładach, w których aktualnie przebywają, sprawdzanie dokumentów potwierdzających tożsamość czy też żądanie wyjaśnień związanych z sytuacjami zaistniałymi w trakcie

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

sprawowania nadzoru. Ma prawo zobowiązać osobę, nad którą pełni dozór, do powstrzymania się od korzystania z używek (alkoholu, środków odurzających) oraz, w sytuacji podejrzenia o złamanie tego zobowiązania, do poddania dozorowanej osoby badaniom na ich obecność w organizmie. Ma także wgląd w dokumenty sądowe oraz informacje na temat podopiecznego będące w posiadaniu Policji i wszelkich innych instytucji lub organizacji, z którymi podopieczny miał kontakt.

Kurator sądowy zajmujący się osobami przebywającymi w zakładach karnych przygotowuje skazanych do zwolnienia i sprawuje opiekę postpenitencjarną, udzielając wsparcia mającego na celu szybszy powrót do społeczeństwa. Wspiera także rodziny osób przebywających w zakładach karnych.

Do zakresu działań rodzinnych kuratorów sądowych należy sprawowanie nadzoru w sprawach opiekuńczych dotyczących ograniczenia władzy rodzicielskiej. Rodzinny kurator sądowy sprawuje też nadzór nad osobami nieletnimi, który obejmuje m.in. sprawowanie opieki nad młodzieżą przebywającą w zakładach poprawczych lub z nich zwolnioną, niekiedy warunkowo.

Podopiecznymi kuratorów są także osoby częściowo lub całkowicie ubezwłasnowolnione, jak również uzależnione od alkoholu bądź środków odurzających.

Praca kuratora sądowego ma charakter głównie wychowawczy, często również opiekuńczy, gdy kurator wspiera np. rodziny osób, nad którymi pełni dozór. Często są to osoby ze środowisk, w których występują przemoc, patologia społeczna, zjawisko wyuczonej bezradności i nieumiejętności radzenia sobie z sytuacjami życiowymi. Ze względu na specyfikę pracy i środowiska, w których kurator działa, jest on stale narażony na konflikty.

Kurator, oprócz kontaktów bezpośrednich z ludźmi, ma również wiele obowiązków związanych z wypełnianiem dokumentów.

Kurator ma bardzo zróżnicowane godziny pracy. Często zdarza się, że musi zrobić wywiad środowiskowy o wczesnej godzinie porannej bądź późnym wieczorem. W miejscach zamieszkania podopiecznych ma prawo pojawić się w godzinach 7:00 –

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

22:00. Ze względu na zadaniowy charakter pracy, kurator sam decyduje o czasie, w którym ją wykonuje.

Praca kuratora sądowego jest niezrutynizowana, każda sprawa jest inna i niepowtarzalna, wymaga więc dużej elastyczności w działaniu. Praca ta wiąże się przede wszystkim z odpowiedzialnością społeczno-moralną.

2. Wymagania

Kurator sądowy musi charakteryzować się: odpornością emocjonalną, dużą samokontrolą, czyli umiejętnością panowania nad własnymi emocjami, umiejętnością nieujawniania silnych emocji negatywnych w sytuacjach trudnych (lęk, gniew) oraz zdolnością do efektywnych działań mimo trudności, które w tym zawodzie zdarzają się bardzo często. Niezbędną cechą każdego kuratora sądowego jest także umiejętność postępowania z ludźmi, porozumiewania się z nimi oraz duża empatia, czyli umiejętność dostrzegania i wczuwania się w problemy innych ludzi.

Przydatne w tym zawodzie są umiejętności kierownicze. Kurator powinien również umieć podejmować szybkie i trafne decyzje, musi mieć odwagę i być gotowy do przyjęcia odpowiedzialności za skutki podjętych przez siebie decyzji.

Kolejnymi przydatnymi cechami są niezależność własnych opinii, poglądów i zachowań od otoczenia oraz samodzielność, czyli umiejętność zaplanowania i zorganizowania sobie własnego działania i wykonania zadań bez pomocy innych osób.

Kurator powinien umieć podejmować działania z własnej inicjatywy, mieć zdolność przekonywania ludzi do zmiany ich dotychczasowych przyzwyczajeń i zachowań, wpływania na opinie ludzi.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Zawód kuratora sądowego wymaga odwagi i gotowości do podjęcia ryzyka narażenia własnego zdrowia lub życia. Przydaje się także wytrwałość, cierpliwość i konsekwencja w dążeniu do osiągnięcia celu.

Kurator powinien mieć zainteresowania społeczne, pomocne są także zainteresowania z zakresu psychologii, pedagogiki, socjologii oraz prawa.

Ze względu na specyfikę pracy kurator powinien charakteryzować się dobrą pamięcią oraz umiejętnością logicznego myślenia i dostrzegania związków przyczynowo-skutkowych.

Osoby pracujące w tym zawodzie ze względu na konieczność bezpośredniego kontaktu z ludźmi powinny odznaczać się dobrymi wzrokiem i słuchem, pozwalającymi na swobodną komunikację werbalną. Przydatna jest także łatwość wypowiedzania się.

3. Czynniki utrudniające zatrudnienie w zawodzie

Przeciwwskazaniem do pracy w zawodzie kuratora sądowego są niektóre choroby psychiczne, ponieważ praca związana jest z wyjątkowo częstymi i intensywnymi kontaktami z ludźmi oraz z dużą odpowiedzialnością za podejmowane decyzje.

Czynniki utrudniającymi pracę w zawodzie są wady i dysfunkcje narządu wzroku, których nie można skorygować szklami optycznymi lub soczewkami kontaktowymi, zaburzenia zmysłu równowagi oraz koordynacji wzrokowo-ruchowej dużego stopnia.

Z uwagi na pracę polegającą na bezpośrednim kontakcie z podopiecznymi i współpracownikami ograniczeniem jest niepełnosprawność słuchu, która nie może być skorygowana aparatem słuchowym w przypadku co najmniej jednego ucha, tak aby możliwa była komunikacja werbalna.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wady wymowy również mogą stanowić przeciwwskazanie względne do pracy w tym zawodzie.

4. Możliwość zatrudnienia w zawodzie osób z niepełnosprawnością

4.1. Osoby z dysfunkcją narządu ruchu

Istnieje możliwość zatrudnienia w zawodzie kuratora sądowego osoby z nieznaczną dysfunkcją kończyn górnych, w tym jednoręczne, po identyfikacji indywidualnych barier i dostosowaniu technicznych i organizacyjnych warunków środowiska pracy oraz stanowiska pracy.

Osoby z dysfunkcją kończyn dolnych, zwłaszcza poruszające się na wózkach inwalidzkich, mają ograniczoną możliwość wykonywania zawodu, zwłaszcza w terenie – w miejscach zamieszkania dozorowanych osób. Zatrudnienie takich osób i dostosowanie stanowiska pracy jest możliwe w sytuacji wykonywania jej stacjonarnie: w budynkach sądów rejonowych lub okręgowych oraz w zakładach zamkniętych (aresztach, zakładach poprawczych).

4.2. Osoby z dysfunkcją narządu wzroku

Istnieje możliwość zatrudnienia osób z lekkim upośledzeniem widzenia: o ograniczonym zakresie pola widzenia, z dysfunkcjami rozróżniania barw, z zaburzeniami widzenia o zmroku lub nadwrażliwością na światło oraz z dysfunkcjami narządu wzroku, jeśli są skorygowane przez odpowiednie szkła optyczne lub soczewki kontaktowe.

4.3. Osoby z dysfunkcją narządu słuchu

Osoby z dysfunkcją słuchu mogą wykonywać zawód pod warunkiem możliwości jej skorygowania aparaturami słuchowymi, które umożliwią prowadzenie komunikacji werbalnej.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

5. Potrzeba przystosowania stanowiska pracy do potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnością

5.1. Osoby z dysfunkcją narządu ruchu

Osoby z dysfunkcją kończyn górnych

Osoby z niewielką dysfunkcją kończyn górnych mogą potrzebować ograniczenia lub eliminacji zadań wymagających dużej sprawności rąk i palców oraz zastosowania indywidualnych pomocy technicznych, które usprawniają pracę, w tym np. specjalnej klawiatury komputerowej. Osoby z dysfunkcją jednej kończyny górnej mogą potrzebować stosowania pomocy technicznych, takich jak ortezy, protezy, ułatwiających lub umożliwiających pracę, w tym biurową.

Obecny stan technologiczny sprzętu komputerowego dostosowanego do potrzeb osób z dysfunkcjami kończyn górnych pozwala na korzystanie z niego osobom z porażeniami i przykurczami. Zwiększa to w znaczący sposób możliwość pracy tych osób. Dostosowanie może dotyczyć obsługi myszy oraz klawiatury komputerowej.

Osoby z dysfunkcją kończyn dolnych

Z uwagi na ograniczoną mobilność osób z dysfunkcją kończyn dolnych wymagana jest właściwa organizacja pracy oraz ograniczenie zakresu zadań, aby co najmniej część zadań mogła być wykonywana w pozycji siedzącej lub stojącej z podparciem bioder i pleców.

Dostosowania mogą wymagać biurko, siedzisko i sprzęty, z których osoba z niepełnosprawnością korzysta.

Osoby z niewielką dysfunkcją kończyn dolnych, poruszające się o kulach, mogą potrzebować zainstalowania uchwytów i poręczy ułatwiających wstawanie i podpieranie się w czasie stania. Ułatwieniem mogą być poręcze wzdłuż dróg komunikacyjnych.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Kolejna możliwa adaptacja to dostosowanie wielkości stanowiska pracy i wysokości blatu biurka do indywidualnych potrzeb oraz umieszczenie wykorzystywanych urządzeń i narzędzi pracy w zasięgu rąk pracownika. Siedzisko należy przystosować do indywidualnych potrzeb pracownika z niepełnosprawnością. Powinno więc ono mieć regulowaną wysokość, uchylne siedzisko, regulowany podnózek, blokadę kół, regulowane lub indywidualnie profilowane oparcie tylne, regulowane i odchylane podłokietniki.

Osoby poruszające się na wózkach inwalidzkich potrzebują likwidacji barier architektonicznych w miejscu i środowisku pracy. Ciągi komunikacyjne powinny być wystarczająco szerokie i pozbawione progów, drzwi do pomieszczeń i wind mieć odpowiednią szerokość. Konieczna jest likwidacja barier architektonicznych w obrębie toalet, parkingów, chodników, podjazdów, drzwi wejściowych, podłóg wewnątrz budynku oraz w drodze do zakładu pracy. W miejscu pracy istnieje potrzeba powiększenia przestrzeni manewrowej wokół stanowiska pracy, dostosowania wielkości stanowiska pracy do indywidualnych potrzeb i zapewnienia dostępności wykorzystywanych urządzeń i materiałów.

Należy umożliwić częściowe lub całkowite wyeliminowanie zadań i czynności wymagających koordynacji wzrokowo-ruchowej.

5.2. Osoby z dysfunkcją narządu wzroku

Osoby słabowidzące powinny stosować szkła korekcyjne lub soczewki kontaktowe, mogą również w miarę potrzeb wykorzystywać oprzyrządowanie powiększające, np. lupę powiększającą, powiększalniki. W trakcie pracy, w miarę możliwości, dokumenty mogą być przesyłane kuratorowi w wersji elektronicznej. Wówczas kurator może użyć większej czcionki bądź programu powiększającego zainstalowanego w komputerze. Powinien mieć też zapewnioną możliwość przestudiowania różnego rodzaju dokumentacji poza biurem, w tym w miejscu zamieszkania podopiecznego.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Pomocne jest odpowiednie przygotowanie stanowiska pracy, a więc jego doświetlenie, zapewnienie kontrastowego tła biurka oraz eliminacja potencjalnych źródeł ośnienia (matowanie powierzchni).

Osoby z zaburzeniami widzenia po zmroku powinny mieć stanowisko pracy odpowiednio doświetlone światłem elektrycznym. Nie powinny prowadzić pojazdu mechanicznego o zmierzchu i po zmroku.

Osoby nadwrażliwe na światło potrzebują odpowiednio oświetlonego stanowiska pracy, tak aby ograniczyć ośnienie bezpośrednie i odbiciowe. Stosowane oprawy oświetleniowe powinny cechować się możliwie najmniejszą jaskrawością.

5.3. Osoby z dysfunkcją narządu słuchu

Osoby słabosłyszące powinny stosować aparaty słuchowe korygujące słuch (zwłaszcza w częstotliwościach pasma mowy) w stopniu umożliwiającym swobodne, werbalne komunikowanie się z innymi osobami, czyli mieć słuch wydolny socjalnie.

W celu poprawy warunków percepcji dźwięku oraz warunków komunikacji werbalnej zaleca się ograniczenie hałasu tła oraz pogłosu w pomieszczeniu przeznaczonym do pracy biurowej. W obiektach, w których praca jest wykonywana stacjonarnie, zaleca się również rozszerzenie sygnalizacji ostrzegawczej o sygnalizację świetlną lub wizyjną uzupełniającą dźwiękowe sygnały bezpieczeństwa w miejscach potencjalnego przebywania pracownika (w pomieszczeniu przeznaczonym do pracy, w toalecie, w pokoju socjalnym, itp.) lub sygnalizację wibracyjną, informującą o ewentualnym niebezpieczeństwie.

Zaleca się, aby, w miarę możliwości, urządzenia teleinformatyczne, takie jak telefon, komputer były dostosowane do aparatów słuchowych (np. mogą być wyposażone w systemy pętli indukcyjnej lub systemy FM). Urządzenia komunikacyjne mogą być również wyposażone w sygnalizację wizyjną, drganiową lub wykorzystującą przewodnictwo kostne.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Uwaga. Każdy przypadek zatrudnienia osoby z niepełnosprawnością oraz przystosowania stanowiska pracy do potrzeb i możliwości tej osoby należy rozpatrywać indywidualnie.

**Ramowe
Wytyczne**

w zakresie projektowania obiektów, pomieszczeń
oraz przystosowania stanowisk pracy
dla osób niepełnosprawnych o specyficznych potrzebach

CIOP **PIB**